

KRITISK VERKTØYKASSE

14 GENERELLE BUD FOR KRITISK TENKNING

1. Hvordan kan du vite det?
2. Ekstraordinære påstander krever ekstraordinære bevis
3. Bevisbyrden ligger på den som påstår noe oppsiktsvekkende
4. Hvorfor har ikke normalvitenskapen anerkjent dette?
5. Anektoder er ikke vitenskapelige bevis
6. Skill mellom fenomen og forklaring – *Å oppleve noe rart er ikke det samme som noe rart*
7. Se etter informasjon fra flere steder
8. Stol ikke nødvendigvis på autoriteter (*logisk feilslutning*)
9. Korrelasjon er ikke kausalitet (*logisk feilslutning*)
10. Husk gråsonene (*verden er ikke svart-hvitt*)
11. Hva sier resten av vitenskapen
12. Den enkleste forklaringen er den mest sannsynlige
13. Alle ledd i argumentasjonen må være gyldige
14. Selv forfulgte genier kan ta feil (*logisk feilslutning*)

BALONEY DETECTION KIT: Hvordan vurdere konkrete påstander?

1. Hvor pålitelig er kilden?
2. Kommer kilden med liknende påstander?
3. Har påstandene blitt bekreftet av noen andre?
4. Passer påstanden med hvordan verden fungerer?
5. Har noen forsøkt å motbevise påstanden?
6. I hvilken retning peker hoveddelen av bevisene?
7. Spiller kilden etter vitenskapelige regler?
8. Har kilden positive bevis eller bare motargumenter?
9. Spiller personlige verdier/interesser en rolle?
10. Forklarer den nye teorien noe mer enn den gamle?

4 STATISTISKE OBS!

- Regresjon mot gjennomsnittet. *Dårlige ting blir bedre, gode ting blir dårligere.*
- Korrelasjon er ikke årsakssammenheng!
- Små utvalg er sårbare for store variasjoner.
- Fisking (data mining). *Test mange ganger, så får du det du trenger.*

LOGISKE FEILSLUTNINGER/LOGICAL FALLACIES

For mange av dem til å gå gjennom her. Søk på Wikipedia!

KILDETIPS

Blogger/nettavisar:

- [Psychology today](#). Nettsted med MANGE artikler om det meste og som alltid inkluderer referanser til forskningen.
- [Scientific American](#): Nettsted og magasin. Utvalget er ikke like stort på nett som over, men rapporteringen er gjennomgående solid. Kanskje bør vi også få tak i noen utgaver av tidsskriftet?
- [Science Daily](#): Nettsted som plukker opp fersk forskning. Tyngre lesning, men fortsatt godt innenfor rekkevidde.
- [Discover Magazine](#): Lettfattelig og forholdsvis solid
- [Psykologibloggen.no](#): Startet denne sammen med to kollegaer.
- [Tjomlid.com](#) – Har skrevet om det meste og sjekker alltid grundig.

Podcaster:

- [Brain Science Podcast](#): Litt teknisk, men god podcast om det meste som har med hjernen å gjøre.
- [60 second mind](#): Podcasten til SciAm Mind. Oppsummerer ny og morsom forskning på 60 sekunder. Absolutt verdt å skimme gjennom
- [The PsychFiles](#). Bestefartype som er psykologiprofessor har sin egen podcast og youtube-kanal.
- [You are not so smart](#). Både bok, blogg og podcast
- I tillegg: Både [RadioLab](#), [Freakonomics](#) og [This American Life](#) er podcaster som jevnlig tar opp psykologirelaterte tema. RadioLab og TAL er ikke alltid helt stabile på vitenskapen, men overlegne på å lage gode narrativer.

Videoer:

- [Quirkology](#). Kanalen til Richard Wiseman. Morsomme eksperimenter
- [MindBoosh](#). Det meste fra Hjärnstorm er samlet her. Mange gode eksperimenter
- [The PsychFiles](#). Fin samling av både egenproduserte ting og linker til klassiske eksperimenter
- [TEDTalks](#) Mange bra og korte foredrag. Alltid solide foredragsholdere
- [FORA](#) - samme som over.
- [«Konspirasjon og terror»](#) er en BBC-serie som også gikk på NRK. Der presenteres først konspiratorikernes argumenter og deretter motargumentene. Veldig god undervisning, fordi man virkelig kjenner på at man begynner å tro det foreligger en konspirasjon.
- [«Here be Dragons»](#) en filmintroduksjon til kritisk tenkning, av Brian Dunning
- [«InFact»](#) en videopodcast av Brian Dunning
- [«Baloney Detection Kit»](#) av Michael Shermer (youtube)
- [«Kritisk Masse»](#) på YouTube. Flere gode foredrag der.
- [«Folkeopplysningen» \(NRK1\)](#) selvfølgelig

Generelle tips:

- Bøker: Gå primært for populærvitenskapelige bøker av forfattere som også er forskere - de er nesten alltid bedre. Dan Ariely, Michael Shermer, Daniel Kahneman, Scott Lillienfeld, Elliot Aaronson, Richard Thaler og Cass Sunstein er gode eksempler.
- Sjekk alltid referanser, fordi:
 - Mye forskning er dårlig forskning,
 - Formidlingen av forskningen er ofte dårlig
 - Mange fagpersoner har en tendens til å synse og ofte stemmer ikke synsingen overens med forskningen.